

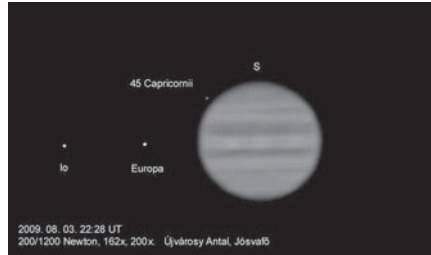
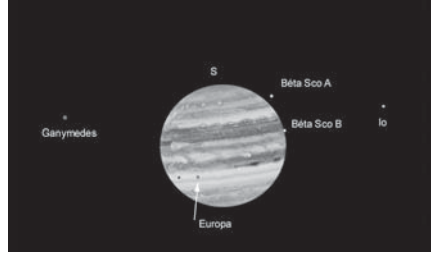
45 Capricorni (2009) kontra β Scorpii (1971)

Ritkán lehetünk tanúi annak, hogy a Jupitert egy viszonylag fényes csillag társaságában lássuk egy látómezőben. Ezért is vártam reménykedve a 2009. augusztus 3-án bekövetkező eseményt. Be kell vallanom, hogy nem nagy meggyőződéssel készültem a 45 Capricorni okkultációjára, mivel már kora este erősen párás égbolton, szakadozott felhőfoszlányok között bukdácsolt a bolygó, binokulárral nem is észleltem a csillag közelségét. Azért – biztos ami biztos alapon – kipakoltam a 80/600-as refraktort, és már kis nagyításnál feltűnt, hogy a négy Galilei-hold síkjától délre, viszonylag közel a bolygó pereméhez látszik egy halvány ötödik is: a 45 Capricorni. A „békebeli” 6 mm-es Zeiss orthóval (100x) még meggyőzőbb volt a látvány, a csillag határozottan kékesfehérnek tűnt, és a „bamba báméskodás” közben is nyilvánvalóvá vált, hogy egyre közelebb kerül a bolygó pereméhez.

No akkor pakoljunk! Három rövid forduló után (platform, Dobson-zsámoly, tubus) rövidesen már a 200/1200-as Newtonnal céloztam meg a Jupitert. Megnyugtató látvány: a csillagocska egyre jobban megközelíti a bolygót. A kép meglepően – már-már idegesítően – nyugodtnak tűnik, így növelem a nagyítást: 120x, 133x, 162x, végül 200x. Gyönyörű a szinte rezzenéstelen bolygókorong a pasztell árnyalatú sávokkal, de a megszokott finom részletek hiányoznak. A légkör nyugodtsága kiváló, de sajnos az átlátszóság egyre romlik.

Hirtelen furcsa „djà vu” érzésem támad, valamilyen hasonló jelenséget már láttam: fényes csillag (sőt kettő) közel a Jupiter pereméhez. Kimondani is szörnyű: harmincnyelc éve, a kora esti órákban, a Jupiter elfedte a β Scorpiit. Sajnos a belépés nem látszott hazánkból, de a kilépés szerencsére megfigyelhető volt. Bár a Jupiter alacsonyan látszott a délkeleti horizont felett, de a jelenséget különösen látványossá tette, hogy a β Sco egy szép, kb. 13”-es, kékesfehér kettőscsillag 2,6 és 4,9 magnitúdós komponensekkel.

A ritka égi jelenségről a Meteor 1971/5. száma közölt rövid beszámolót: „1971. május 13-án Hajdúnánáson egy 15 cm-es (f=156 cm), 200-szoros nagyítású reflektorral észleltük a Sco kilépését a Jupiter mögül... Béta Sco A kilépése: 20h 07m 10s UT. Béta Sco B kilépése: 20h 15m 30s UT. Légkör enyhén párás. Ujvárosi Attila (sic!) és Tóth Sándor./Hajdúnánás/”

Emlékező ábra az 1971-es fedésről (fent) és digitális rajz a 2009. augusztusi eseményről (lent)

De térjünk vissza a merengésből a távcsőben látott képhez. Már csak jó fél óra van hátra a belépésig, gyorsan készíték egy vázlatos látómezőrajzot, amelyen az Io és az Europa mellett feltűnően látszik a bolygókorong peremétől néhány ívmásodpercre lévő 45 Capricorni. Még éppen idejében, mert néhány perc alatt „exponenciálisan erősödő” neutrális ködszűrő ereszkedett a tájra. 00:32 UT-kor teljesen eltűntek a Galilei-holdak, és másodpercek leforgása alatt a Jupitert már csak színtelen, gyakorlatilag részletek nélküli, elliptikus foltként lehetett látni, inkább hasonlított egy diffúz galaxisra, mintsem a Naprendszer óriásbolygójára. És bizony eltűnt a 45 Capricorni is, de nem a Jupiter, hanem sajnos a Föld légkörében...

Ujvárosy Antal